ARCHEOLOGIENOTA
TER RIVIERENLAAN TE DEURNE
(STAD ANTWERPEN)

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 2630

Mevrouwhofstraat 1a

3511 Hasselt

Projectcode:

Intern: 44337

Extern: RI3D061

AOE: 2026E300

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 BESLUIT

Het verslag van resultaten van deze archeologienota kon voldoende uitspraken doen inzake het archeologisch potentieel van het bodemarchief ter hoogte van het projectgebied. Aan de hand van bestaande en ontsloten landschappelijke, archeologische, historische, iconografische en cartografische gegevens werd de kans op het aantreffen van archeologische resten als te laag bevonden. Dit bleek hoofdzakelijk uit:

Deze archeologienota werd opgemaakt door ABO nv naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen in de vorm van riolerings- en wegeniswerken ter hoogte van de Ter Rivierenlaan te Deurne (district van de stad Antwerpen). Het doel van dit bureauonderzoek is om een inschatting te maken van het potentieel tot kennisvermeerdering op basis van een impactanalyse van de werkzaamheden in combinatie met de ontsloten landschappelijke en historische of archeologische gegevens. De resultaten van het bureauonderzoek kunnen als volgt samengevat worden.

De geplande heraanleg van de Ter Rivierenlaan omvat voornamelijk de aanleg van een nieuw gescheiden rioleringsstelsel, de herinrichting van de wegenis en bijkomende ingrepen zoals boomputten, wadi's en een ondergrondse glasbol. Het projectgebied is reeds sterk verstoord door bestaande verhardingen, nutsleidingen en een centrale leiding, waardoor een impact op de oorspronkelijke bodemopbouw verwacht kan worden. De nieuwe verhardingen veroorzaken slechts beperkte bijkomende verstoringen ten opzichte van de bestaande situatie. Diepere bodemingrepen worden vooral verwacht ter hoogte van de rioleringssleuven, die tot circa 2 à 3 m diep reiken, maar deze ingrepen blijven beperkt tot relatief smalle sleuven van maximaal 2 m breed. Ook de boomputten, wadi's en de glasbol leiden slechts tot lokale en niet-aaneengesloten verstoringen. Door de smalle onderzoekscontext van zowel de rioleringssleuven als de overige ingrepen is de kans op substantiële kenniswinst gering, tenzij op basis van andere bronnen archeologische resten met een hoog kennispotentieel verwacht kunnen worden. De combinatie van reeds aanwezige bodemverstoringen en de beperkte omvang van de nieuwe ingrepen zorgt ervoor dat de impact op het archeologisch bodemarchief en het potentieel voor aanvullend archeologisch onderzoek beperkt wordt ingeschat

Het projectgebied bevindt zich op een licht verhoogde heuvelrug tussen de valleien van het Groot en Klein Schijn. Deze droge landschappelijke positie was aantrekkelijk voor menselijke activiteiten vanaf de prehistorie en biedt daarom een potentieel voor steentijdvindplaatsen. De ondergrond bestaat uit eolische dekzanden uit het Weichseliaan, waarin vooral mesolithische en neolithische artefactensites kunnen voorkomen. Paleolithische resten kunnen zich dieper bevinden. Tegelijk wordt het archeologisch potentieel beperkt door de sterk verstedelijkte context en de aanwezigheid van verstoorde bodems (OB-bodems), waarbij de oorspronkelijke bodemopbouw grotendeels gewijzigd of verdwenen is. Omdat geen afdekkende natuurlijke sedimenten aanwezig zijn, hebben menselijke ingrepen een grotere impact gehad op eventuele archeologische niveaus, wat de kans op goed bewaarde steentijdsites verkleint. De beschikbare boringen tonen echter aan dat onder de verhardingen mogelijk nog een relatief intact bodemprofiel aanwezig is, met een bruine toplaag en daaronder een vermoedelijke B-horizont. Indien deze bodemhorizonten lokaal goed bewaard zijn, verhoogt dit de kans op het aantreffen van archeologische sporen en artefacten in situ. De tertiaire afzettingen van de Formatie van Lillo bevinden zich vanaf circa 2,10 m onder maaiveld; waar deze afzettingen rechtstreeks aan het oppervlak komen, is geen archeologisch kennispotentieel meer aanwezig. Samengevat wijst de landschappelijke ligging op een archeologisch kennispotentieel, vooral voor prehistorische vindplaatsen, maar dit wordt aanzienlijk gereduceerd door de sterke verstedelijking en eerdere bodemverstoringen. Lokaal kunnen nog goed bewaarde archeologische niveaus aanwezig zijn waar de bodemopbouw intact bleef.

In de directe omgeving zijn archeologische vondsten gekend vanaf het mesolithicum tot en met de wereldoorlogen, waaronder lithische artefacten, een ijzertijdwaterput, een middeleeuwse motte, hoeves, kastelen en militaire relicten. Het gebrek aan gekende archeologische waarnemingen binnen het projectgebied zelf wordt beschouwd als een kennishiaat, veroorzaakt door een gebrek aan onderzoek de intense 20ste-eeuwse bebouwing, en niet als bewijs voor de afwezigheid van archeologisch erfgoed. Historische kaarten tonen dat delen van het projectgebied vanaf de 17de eeuw deel uitmaakten van het landgoed Plankenberg, een omgrachte buitenplaats met gebouwen, tuinen en mogelijk verdwenen structuren. Het projectgebied loopt echter door de landschapstuin van het landgoed waarvan de ondiepe bodemsporen waarschijnlijk al geraakt werden bij aanleg van de recente wegenis en bebouwing. Mogelijk bevinden zich langs het tracé nog resten van historische bebouwing die op 19de-eeuwse kaarten zichtbaar zijn.

Op basis van bovenstaande argumenten kan geconcludeerd worden dat de kans op archeologische kenniswinst laag is, waardoor er **geen verdere maatregelen** voor het volledige projectgebied (25.594,89m²) worden geadviseerd. Er wordt hierbij wel benadrukt dat er nog steeds een meldingsplicht geldt voor archeologische toevalsvondsten.

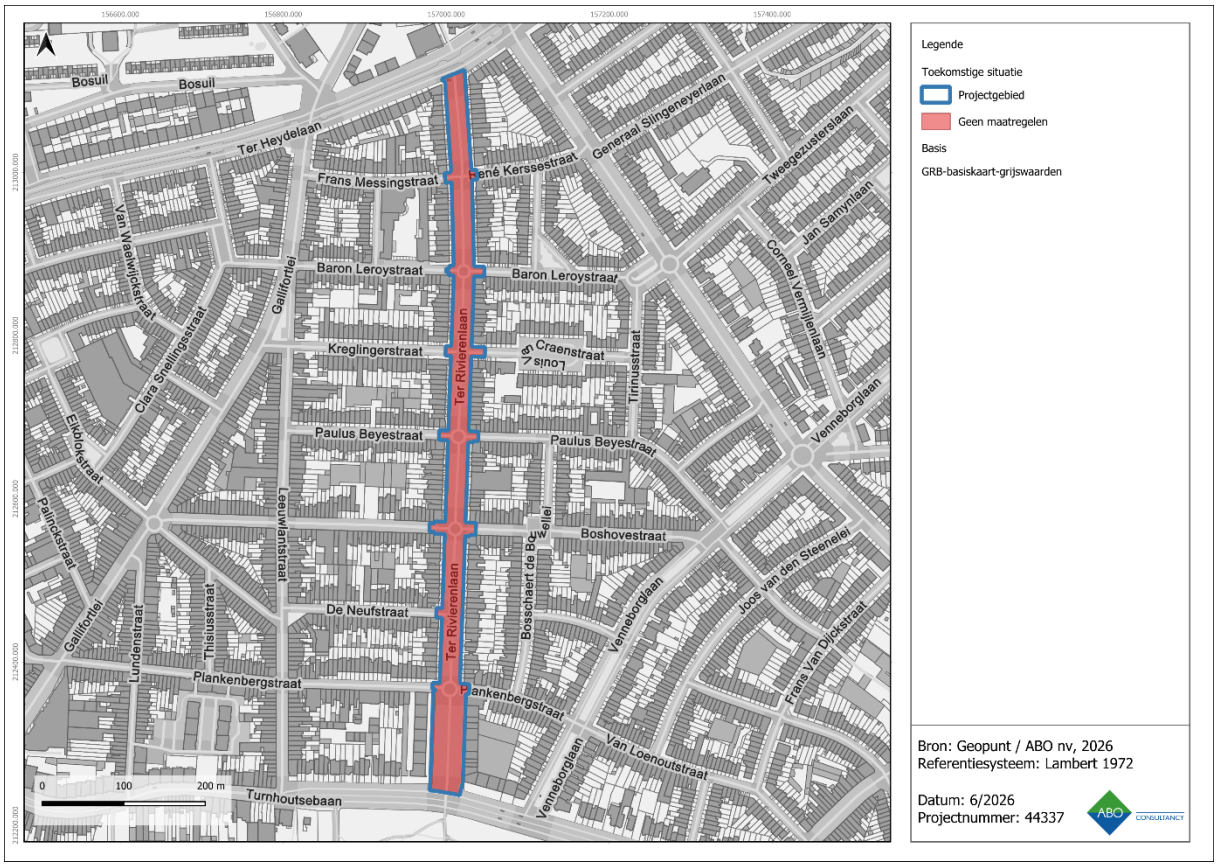

Figuur 26: Overzicht van het archeologisch advies met betrekking tot het projectgebied

Op basis van bovenstaande argumenten kan geconcludeerd worden dat de kans op archeologische kenniswinst laag is, waardoor er **geen verdere maatregelen** voor het projectgebied worden geadviseerd.

1.2 VONDSTMELDING

Volgens het Onroerenderfgoeddecreet is een toevalsvondst een vondst die **toevallig** aan het licht komt, dus niet tijdens een archeologisch onderzoek of door het zoeken met een metaaldetector. Het onderzoek van deze toevalsvondsten en de vondstcontext kan belangrijke wetenschappelijke kennis over het verleden van de mens en zijn leefomgeving opleveren.

Voer je graafwerken, bouwwerken, landbouwactiviteiten, … uit en vind je onverwacht sporen of voorwerpen waarvan je vermoedt dat ze een historische waarde hebben? **Meld deze vondst dan binnen de 3 dagen aan het agentschap Onroerend Erfgoed** via het digitale vondstmeldingsformulier: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/ vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier. Het is niet altijd eenvoudig om een archeologische toevalsvondst te herkennen. Treffende voorbeelden zijn massieve natuurstenen funderingen, menselijke skeletresten in en rond een kerk, een waterput, houten palen van een brug, bakstenen muren en vloeren, een beerput, … Als je twijfelt, meld je je vondst beter hoe dan ook!

Vind je **menselijke resten**, staak dan onmiddellijk de graafwerken. Ook wanneer je twijfelt of het aangetroffen botmateriaal menselijk van oorsprong is. Verwittig in eerste instantie de politie (op het noodnummer 112). De politie komt ter plaatste en zal de nodige vaststellingen doen. Indien nodig verwittigen zij het parket. Concludeert de politie na het onderzoek dat het geen verdacht overlijden is, maar een vondst met archeologische waarde, dan melden zij de toevalsvondst aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap brengt de vinder, zakelijkrechthouder en gebruiker van het terrein en de betrokken gemeente op de hoogte van de vondst en de juridische gevolgen. De verdere procedure en termijnen verlopen zoals bij een gewone archeologische toevalsvondst.[6]

1.3 CONVENTIONELE EN TOXISCHE EXPLOSIEVEN (CTE)-ANALYSE

Artikel 4.5.2 van de Leidraad van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken bepaalt: als de erkende archeoloog een archeologisch onderzoek **met ingreep in de bodem** voorschrijft in een archeologienota, nota of aanvraag tot toelating en bij de opmaak van dit document detecteert dat er een kans is op de aanwezigheid van CTE, dan laat hij door een CTE-deskundige een risicoanalyse maken van het geplande archeologisch onderzoek.

Gezien er voor het onderzoeksgebied **geen archeologische ingreep in de bodem** wordt voorzien maar er steeds kans bestaat in het aantreffen van CTE in welke vorm en aard dan ook, wordt toch aangeraden om tijdens de grondberoerende werkzaamheden te voorzien in het **begeleiden van de graafwerken door een gecertificeerde CTE-deskundige indien het risico is aangegeven door de bommenkaart**.

Indien er tijdens deze grondberoerende werkzaamheden CTE zou worden aangetroffen wordt verwezen naar het protocol omtrent toevalsvondsten CTE.[7]

[6] https://www.onroerenderfgoed.be/ik-wil-een-toevalsvondst-melden

[7] Boelaert, *Praktische leidraad. Preventief opsporen en opruimen van niet ontplofte conventionele en toxische explosieven in de ondergrond en waterbodems.*, 56; De Decker en Jansen, 'Richtlijn Archeologie versus munitieopsporing'.